

Ministeriet for Fødevarer,
Landbrug og Fiskeri
Fødevarestyrelsen

Handlingsplan for bedre velfærd for fjerkræ

Afrapportering fra følgegruppen

Udgiver: Fødevarestyrelsen
November 2021

Indhold

1.	Resumé	6
1.1	Æglæggende høner	6
1.2	Slagtekyllinger	6
1.3	Optimeret kontrolindsats	7
1.4	Burægsproduktionen	7
1.5	EU-lovgivning for opdræt af hønniker	8
2.	Baggrund og aktiviteter	8
2.1	Baggrund	8
2.2	Følgegruppens sammensætning og aktiviteter	8
3.	Handlingsplanens enkelte indsatsområder	9
3.1	Bedre velfærd for æglæggende høner	9
3.1.1	Forebyggelse af brystbensfrakturer og –deformiteter samt af fodlidelser	9
3.1.2	Mere økologi	11
3.1.3	Harmonisering af arealkrav på EU-niveau i forhold til økologisk produktion	11
3.1.4	Dødeligheden for æglæggende høner nedbringes	12
3.1.4.1	Nye uddannelseskrav	12
3.1.4.2	Udvikling af best-practice løsninger	13
3.1.4.3	Indberetning af produktionsdata til E-kontrollen	14
3.1.5	Undgå aflivning af hanekyllinger	14
3.2	Bedre velfærd for slagtekyllinger	14
3.2.1	Antallet af trædepudesvidninger skal minimeres	15
3.2.1.1	Indberetning fra andre EU lande om trædepudesvidninger	15
3.2.1.2	Forekomst af og årsager til trædepudesvidninger hos økologiske slagtekyllinger	15
3.2.1.3	Revision af EU-lovgivningen om beskyttelse af slagtekyllinger	16
3.2.2	Bedre dyrevelfærd gennem målrettet avl	17
3.2.3	Slagtekyllinger skal kunne gå ubesværet	17
3.2.4	Bedre miljø- og leveforhold for slagtekyllinger	19
3.2.4.1	Miljøberigelse til slagtekyllinger og forældredyr til slagtekyllinger	19
3.2.4.2	Alternativer til amputationer af tæer på opdrætshaner	21
3.3	Optimeret kontrolindsats	22
3.3.1.1	Informations- og kontrolkampagne om indførsel af fjervildt.	22
3.3.1.2	Lempelse af reglerne for stalddørssalg	22
3.3.1.3	Justering af overvågningsprogrammet for fugleinfluenza	23
3.4	Burægsproduktionen	23
3.5	EU-lovgivning for opdræt af hønniker	23
	Bilag 1. Handlingsplan for bedre velfærd for fjerkræ (september 2015)	25

1. Resumé

Nedenfor gives en kort oversigt over status for fjerkræhandlingsplanens initiativer. I kapitel 3 gennemgås de enkelte elementer mere udførligt.

1.1 Æglæggende høner

Med hensyn til *forebyggelse af brystbensfrakturer* er der lavet flere forskningsmæssige undersøgelser. Det er blevet fastslået, at der er tale om to typer brud: dels brud midt på brystbenet (forårsaget af traume), dels brud nederst på brystbenet, hvis årsag endnu ikke har kunnet fastslås med sikkerhed. Bruddene nederst på brystbenet udgør langt den største del. Bruddene findes hos op til 80-90 pct. af høner fra alle typer produktionssystemer. Der har løbende været videnskabelige projekter i brancheregion for at klarlægge årsagerne, men der er endnu ikke nogen konklusion. En teori er, at hønerne er blevet for små i forhold til æggydelsen, således at knoglerne svækkes. En løsning af problemet er ikke muligt med den nuværende viden, da årsagerne ikke har kunnet klarlægges, og der er behov for yderligere forskning på området.

Fremme af *økologisk ægproduktion* blev understøttet af den økologiske investeringsstøtte i 2015 og 2016. Økologiske æg udgjorde i 2020 over 30 pct. af produktionen i Danmark. Sammenlignet med andre EU-lande har Danmark en høj andel af økologiske æg (over 30 pct. af de producerede æg).

Arealkravene til udearealer i den økologiske produktion er harmoniseret i EU-reglerne. I Danmark blev der i 2017 indført beplantningskrav for udearealerne. Reglerne er således ensrettet i EU og der er i følgegruppen enighed om, at de ændrede regler for økologisk fjerkræhold vedrørende udearealer og tomgangsperiode er blevet forbedret.

Der er taget en række initiativer med henblik på at *nedbringe dødeligheden for æglæggende høner*. Der er blevet fastsat *nye uddannelseskrav for ægproducenter* i bekendtgørelse om uddannelseskrav for den besætningsansvarlige for landbrugsmæssigt hold af svin, malkekvæg og æglæggende høner¹. Landbrug & Fødevarer har løbende arbejdet med best-practice løsninger og opgradering af besætningsejeres indberetning til e-kontrollen. Baseret på producenternes egne indberetninger til e-kontrollen er dødeligheden fra 2015 til 2020 omtrent uændret i besætninger med skrabeægproduktion og økologiske besætninger. I burægsbesætninger er dødeligheden på samme lave niveau. Dødeligheden i besætninger med fritgående høner er faldet en smule.

Mulige alternativer til *aflivning af hanekyllinger* har været fulgt. Det er i udlandet (bl.a. Nederlandene, Canada, Tyskland) blevet undersøgt, om æg med hanekyllinger kunne frasorteres på et tidligt tidspunkt i udviklingen, så de ikke klækkes og aflivning undgås. Tyskland og Frankrig planlægger et forbud mod aflivning af hanekyllinger fra 2022. I Danmark ser branchen positivt på at indføre alternativer til aflivning, men det forudsætter, at der kan findes et alternativ, der kan anvendes på en større skala i den praktiske produktion, hvilket endnu ikke er tilfældet.

1.2 Slagtekyllinger

For slagtekyllinger har der været fokus på kyllingernes *gangegenskaber*, og status har været belyst med et projekt på Aarhus Universitet. Projektet viste, at gangegenskaberne var forbedret siden seneste undersøgelse (fra 2011). Et andet universitetsprojekt undersøgte sammenhænge mellem gangegenskaberne og patologiske faktorer / smertepåvirkning hos kyllinger med moderate gangdefekter (GS2). Projektet viste, at gangdefekterne kunne have betydning for kyllingernes velfærd, men de underliggende årsager kunne ikke fastlægges med sikkerhed.

---

¹ Bekendtgørelse nr. 650 af 31. maj 2018.

Der er blevet gennemført universitetsprojekter vedrørende *miljøberigelse* til slagtekyllinger og forældredyrene til slagtekyllingerne. Projektet har peget på praktisk anvendelige løsninger til berigelse af miljøet i slagtekyllingebesætninger. For forældredyr er der undersøgt fodringsstrategier, der kan øge mæthedsfornemmelsen hos forældredyr, og projektet danner grundlag for yderligere forsøg med praktisk anvendelse af fodringsstrategier i besætninger med forældredyr til slagtekyllingeproduktionen.

Koordinering med udenlandske myndigheder om tilbagemelding på *trædepudesvidninger* hos danske kyllinger, der slagtes på udenlandske slagterier, har ikke ført til regelmæssige tilbagemeldinger fra udenlandske myndigheder. Følgegruppen finder, at der skal arbejdes på regelfastsættelse, der indebærer, at der fremover kan stilles krav til producenten om tilbagemelding til de danske myndigheder om kontrolresultaterne efter slagting på udenlandske slagterier.

Alternativ til *amputation af tåled hos hanekyllinger i rugeægsproduktionen* har været undersøgt af Aarhus Universitet i en workshop med international deltagelse. Der er for indeværende ikke tilstrækkelig viden til at pege på praktisk anvendelige alternativer.

Handlingsplanens mål om *avl for mindre intensiv vækst* er blevet underbygget af Det Statslige Dyrevel-færdsmærke. På alle mærkets tre niveauer er det et krav, at de slagtekyllinger, der anvendes, skal vokse mindst 25 pct. langsommere end den aktuelle væksthastighed for Ross 308. Flere detailhandelskæder har et mål om at fremme salget af kød fra langsomt voksende kyllinger. Det er således forventningen, at en stigende andel af dansk producerede slagtekyllinger vil være langsomt voksende på baggrund af forbrugernes valg i detailhandelen.

1.3 Optimeret kontrolindsats

Der er af Veterinærrejsesholdet blevet gennemført en kontrolkampagne med fokus på *ulovlig indførsel af fjervildt* i 2016. Ikke anmeldte indførsel af fjervildt kan udgøre en stor risiko for uønskede sygdomme, som f.eks. fugleinfluenza. Interessenter på området var orienterede og inddraget forud for kampagnens afholdelse. Der blev i kampagnen konstateret overtrædelser vedrørende den krævede registrering og ledsagedokumenter i forbindelse med indførsel.

Der er endvidere som led i handlingsplanen udført kampagnekontrol *med fokus på ikke-registrerede staldørssælgers af æg*. Nye regler for staldørssalg trådte i kraft à to omgange i 2016-2017. Kampagnen blev gennemført for overholdelse af reglerne. Det blev konstateret, at en del virksomheder ikke havde den krævede registrering, og at der specielt hos ikke-registrerede virksomheder var andre overtrædelser, herunder mangelfuld salmonellakontrol.

Der blev, som forudsat i handlingsplanen, justeret på *overvågningsprogrammet for aviær influenza*. Overvågningsprogrammet for aviær influenza blev iværksat i 2005, og blev evalueret af DTU i 2014. På baggrund af evalueringen blev bekendtgørelsen om pligt til overvågning for aviær influenza hos fjerkræ og opdrættet fjervildt opdateret i 2015, med ikrafttræden den 1. juli 2015. Bekendtgørelsen er igen opdateret i 2019².

1.4 Burægsproduktionen

Der har i perioden været mulighed for at søge *støtte under miljøteknologiordningen*, men fjerkræ har ikke været prioriteret som særligt indsatsområde, og der har ikke været afsat penge med særligt henblik på omlægning af burægsproduktionen. Antallet af burægsproducenter er faldet betydeligt siden handlingsplanens udarbejdelse, og er for indeværende på 6 producenter. I 2020 har regeringen oplyst, at den danske burægsproduktion skal udfases efter en overgangsperiode, som endnu ikke er fastsat.

---

² Bekendtgørelse nr. 1456 af 12. december 2019 om pligt til overvågning af aviær influenza hos fjerkræ og opdrættet fjervildt.

1.5 EU-lovgivning for opdræt af hønniker

Et positionspapir om *EU-regler for opdræt af hønniker* blev i 2017 udarbejdet af Danmark, Sverige, Tyskland, Holland og Belgien i fællesskab. Positionspapiret pegede på behovet for specifikke fællesskabsregler for hønniker, og opfordrede EU-Kommissionen til at tage initiativ til en sådan lovgivning. Kommissionen fandt imidlertid ikke anledning til at udarbejde ny dyrevelfærdslovgivning, men pegede på, at hønniker var omfattet af de generelle dyrevelfærdsregler i direktiv 98/58/EF om beskyttelse af dyr, der holdes til landbrugsformål, og anbefalede at der blev udarbejdet "best practice" på området.

Der blev herefter nedsat et frivilligt initiativ under EU's dyrevelfærdsplatform med henblik på at udarbejde en guide for opdræt af hønniker. I regi heraf er der, under dansk formandskab, blevet udarbejdet en guide for hønnikeopdræt, som er blevet anerkendt af EU-plattformens medlemmer i juni 2021.

Det bemærkes, at økologiske hønniker fremover er reguleret direkte i den ny økologiforordning som træder i kraft 1. januar 2022.

2. Baggrund og aktiviteter

2.1 Baggrund

Fødevareministeren iværksatte i juni 2014 et servicetjek af fjerkræsektoren, med fokus på dyrevelfærdsforbedringer og mulige byrdelettelser for erhvervet.

Servicetjekket blev gennemført af to arbejdsgrupper, om hhv. slagtefjerkræ og æglæggende høner. Arbejdsgrupperne havde deltagelse af fjerkræbranchen, dyreværnsorganisationer samt relevante myndigheder på området. Samtidig blev det Det Dyreetiske Råd bedt om at afgive en udtalelse om hold af fjerkræ.

På baggrund af servicetjekket og Det Dyreetiske Råds udtalelse blev "Handlingsplan for bedre dyrevelfærd for fjerkræ" offentliggjort i maj 2015. Handlingsplanen indeholder følgende indsatsområder:

- Bedre velfærd for æglæggende høner
- Bedre velfærd for slagtekyllinger
- Optimeret kontrolindsats
- Burægsproduktionen
- EU-lovgivning for opdræt af hønniker

Af handlingsplanen fremgår, at Fødevareministeriet vil nedsætte en følgegruppe, der skal overvåge fremdriften i handlingsplanen og afrapportere herom til fødevareministeren. Der blev endvidere udarbejdet et kommissorium for følgegruppen. Følgegruppen blev nedsat i december 2015.

Som følge af regeringsskiftet i juni 2015 blev enkelte af handlingsplanens initiativer revideret, og enkelte initiativer udgik. Følgegruppens opgaver har derfor taget udgangspunkt i den reviderede handlingsplan fra september 2015 (bilag 1).

2.2 Følgegruppens sammensætning og aktiviteter

Følgegruppen har organisatorisk haft ophæng i Fødevarestyrelsen, og deltagelse fra følgende organisationer og myndigheder:

Dansk Industri

DOSO (Dyreværns-Organisationernes Samarbejds-Organisation)

Dyrenes Beskyttelse

Landbrug & Fødevarer

Landbrugsstyrelsen

Fødevarestyrelsen

Følgegruppen har afholdt 6 møder (5. april 2016, 20. juni 2016, 9. maj 2017, 29. maj 2018, 3. oktober 2019 og et afsluttende møde den 23. oktober 2020).

3. Handlingsplanens enkelte indsatsområder

3.1 Bedre velfærd for æglæggende høner

3.1.1 Forebyggelse af brystbensfrakturer og –deformiteter samt af fodlidelser

Miljø- og fødevareministeren igangsætter to forskningsprojekter på Aarhus Universitet, som skal af-dække forekomsten og den velfærdsmæssige betydning af brystbensfrakturer, deformede brystben og fodlidelser hos æglæggende høner i de forskellige produktionssystemer. Projekternes resultater vil indgå i en vurdering af, om der skal indføres tiltag for at forebygge eller afhjælpe eventuelle problemer i Danmark.

Forekomsten og arten af brystbensfrakturer i forskellige produktionssystemer med æglæggende høner er blevet belyst i projekter på både Aarhus Universitet (AU) som led i handlingsplanen og Københavns Universitet (KU), på branchens egen foranledning, finansieret af Fjerkræafgiftsfonden.

Ved projektet på AU³ skete undersøgelsen af forekomsten af brystbensfrakturer og – afvigelse ved palpation af et antal høner i de udvalgte besætninger, dvs. ved at føle på brystbenet på de levende høner. Dette indebærer, at den nederste ende af brystbenet ikke kan mærkes.

Aarhus Universitet undersøgte yderligere forekomsten af fodlidelser hos høner i de nævnte besætningstyper, samt fjerdragstens tilstand hos høner i berigede bure.

Æglæggende høner begynder med at lægge æg, når de er ca. 18 uger gamle, og fortsætter typisk æglægningen i lidt over et år, inden de sættes ud og aflives eller slagtes. Derfor fremgår det af udredningen, at opgørelsen over skader er sket på forskellige tidspunkter i produktionsforløbet (32 uger, 62 uger og 77 uger), for at belyse, om forekomsten eventuelt stiger eller falder i løbet af produktionsperioden.

Hos æglæggende høner i økologiske besætninger og skrabeægbesætninger blev det konstateret, at der ved 62 uger var hhv. 8,3 pct. af hønerne med brystbensfrakturer og 12,2 pct.. Hos høner i berigede bure blev der ved 62 uger konstateret 4,6 pct. høner med brystbensfrakturer, 18,8 pct. med brystbensafvigelse og 7,9 pct. med begge dele. Forekomsten steg, jo længere henne i produktionsforløbet man var.

Hos æglæggende høner i økologiske besætninger og skrabeægbesætninger var de væsentligste fodskader trædepudelæsioner, som forekom hos 6,9 pct. af hønerne ved 32 uger, men faldt til 4,2 pct. ved 62 uger. I berigede bure fandtes 13 pct. med trædepudelæsioner ved 32 uger, mens tallet var 2 pct. ved 62 uger.

---

³ https://pure.au.dk/portal/files/134600249/F_lgebrev_og_dansk_sammendrag_270218.pdf

https://www.researchgate.net/publication/301575526_Keel-bone_damage_and_foot_injuries_in_commercial_laying_hens_in_Denmark

Kun hos høner i berigede bure blev fjerdragten også bedømt i dette projekt. Det blev konstateret, at 16 pct. af hønerne ved 77 uger havde en ringe fjerdragt i slutningen af produktionsforløbet.

Det konkluderes i projektet, at forekomsten af brystbensfrakturer og – deviationer i økologiske og skrabeægsbesætninger er lavere end, hvad der er konstateret i udlandet, og at årsagerne hertil bør afdækkes. Ligeledes er der behov for at undersøge årsagerne til fodskader nærmere.

Med hensyn til burene konkluderes det, at der er potentiale for at forbedre velfærden for æglæggende høner i berigede bure, og at der bør være fokus på både brystbensskader, fjerdragt og fodskader, når man holder høner i berigede bure.

I andre undersøgelser af brystbensfrakturer hos høner, som er udført af Københavns Universitet, hvor undersøgelserne er sket ved obduktion, blev der konstateret en stor forekomst af nogle særlige brud i den nederste ende af brystbenet, som ikke umiddelbart kan forklares. Denne problemstilling er ikke indeholdt i rapporten fra Aarhus Universitet, hvor hønerne ikke blev obduceret.

Projektet fra KU viste, at andelen af høner med brystbensbrud er høj (80-90 pct.) i alle systemer (buræg, skrabeæg, økologisk produktion og forældredyr, også forældredyr i slagtekyllingeproduktionen). Der er tale om to forskellige typer brud: 1. Brud midt på brystbenet, som er forårsaget af traume. 2. Brud nederst på brystbenet, hvor årsagen er ukendt.

De under 2 nævnte brud er langt de hyppigst forekomne, og der er ikke tegn på, at bruddene er forårsaget af traume, derimod kan der muligvis være tale om træthedsbrud. Der sidder ofte multiple brud ved siden af hinanden. Denne type brud kan ikke mærkes ved palpation. Det vides ikke, om denne type brud er forbundet med smerte. Der er foretaget patologiske undersøgelser og scanninger uden, at årsagssammenhænge er endeligt fastlagt. En hypotese er, at hønerne er avlet frem til at blive for små i forhold til den ægydelse, de præsterer, og at bruddene opstår som følge af indvendigt tryk i forbindelse med æglægning.

I EU-regi har det også været undersøgt ved et COST⁴ projekt, hvad årsagen kan være, men der har ikke været nogen entydig konklusion vedrørende årsagerne.

Fjerkræbranchen har fokus på problemet og ønsker yderligere forskning for at få afklaret årsagssammenhænge og mulighederne for at forebygge bruddene. Det forsøges at finansiere kommende forskning med GUPD- midler, men det er ikke afgjort, om dette bliver muligt.

Som led i handlingsplanen har Aarhus Universitet endvidere i en udredning undersøgt den velfærdsmæssige betydning af brystbensforandringer og fodskader.

I udredningen er brystbensfrakturer karakteriseret ved bøjninger, afrivninger og/eller fragmenterede sektioner af brystbenet. Deformiteter kan også forekomme og medfører typisk afvigelser fra den lige linje, som brystbenet normalt følger. Fodskader inddeles i hyperkeratose (dvs. forøget hornlag under trædepuderne) og fodlæsioner (traumer eller betændelsesagtige tilstande).

Den velfærdsmæssige betydning af brystbensfrakturer er undersøgt i studier⁵, som har vist, at æglæggere med brystbensfrakturer viser markante, adfærdsmæssige forandringer i højt motiverede former for adfærd såsom brug af siddepinde, brug af reder og bevægelsesaktivitet, hvilket tyder på nedsat mobilitet. Det er uklart, hvordan dødeligheden påvirkes. Der er flere ting, der tyder på, at brystbensfrakturer medfører smerte, og at frakturerne kan være forbundet med smerte i uger efter at traumet er indtruffet. Der er også fundet negativ virkning på ægproduktionen.

Den velfærdsmæssige betydning af brystbensdeformiteter er mindre klar, og er i undersøgelser ofte kædet sammen med brystbensfrakturer, så betydningen af deformiteterne i sig selv ikke er klar.

---

⁴ European Cooperation in Science and Technology, forskernetværk i EU-regi.

⁵ <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fvets.2018.00006/full>

Den velfærdsmæssige betydning af *fodskader* er kun undersøgt i begrænset omfang. På baggrund af undersøgelser af tilsvarende skader hos kalkuner, sammenholdt med tilstedeværelsen af smertereceptorer i hudskællene på hønsefødder, er det overvejende sandsynligt, at fodlæsioner også er smertefulde for domesticerede høner. Der er ikke undersøgelser af, om ægproduktionen er påvirket

Det fremgår af udredningen, at der er klar videnskabelig evidens for, at brystbensfrakturer reducerer velfærden hos æglæggere. Der er kun begrænset forskning rettet mod den velfærdsmæssige betydning af brystbensafvigelse og fodskader, men de få undersøgelser, der er, tyder på, at såvel brystbensafvigelse som fodskader har negativ indflydelse på æglægges velfærd.

Det er Følgegruppens opfattelse, at udviklingen på området bør følges nøje af både branchen og myndighederne, med henblik på at opnå yderligere viden om mulighederne for at forebygge brystbensfrakturer og -deviationer.

Efter afslutningen af Følgegruppens arbejde er der kommet øget fokus på emnet, og Københavns Universitet har søgt om GUPD-midler til at undersøge om tiltag, som blandt andet inkluderer senere æglægningsstart, har nogen effekt. Desuden er det klart, at der er behov for at justere på de avlsmæssige mål for at afhjælpe situationen. Landbrug og Fødevarer har fokus på situationen og arbejder på at finde mulige løsninger, blandt andet ved at opfordre til øget forskning. Økologisk Landsforening og Dyrenes Beskyttelse stod som initiativtagere til et møde den 1. november 2021, hvor aspekterne i sagen blev drøftet, blandt andet med deltagelse af fødevareministeren, interesseorganisationer og forskere. Der var på mødet enighed om, at der skulle sættes en række initiativer i gang, og arbejdes videre med den igangværende forskning, men at der på nuværende tidspunkt ikke kan peges på enkeltstående løsninger, der kan løse problemet.

3.1.2 Mere økologi

Miljø- og fødevareministeriet giver i 2015 via den økologiske investeringsstøtte 15 mio. kr. i tilskud til producenter, der ønsker at investere i økologisk ægproduktion.

Der blev givet økologisk investeringsstøtte i 2015, hvor der var afsat 40 mio. kr., og søgt om 100 mio. kr. Der blev kun givet få tilsagn i 2015, idet sagsbehandlingen blev udskudt

I 2016 var der afsat 10 mio. kr. til investeringsstøtte, mens der i 2017 ikke var ordninger med økologisk investeringsstøtte. I 2018 kunne økologiske fjerkræproducenter søge en øremærket pulje på 10 mio. kr. til reduktion af ammoniakudledning og energiforbrug. I 2021 var der afsat 8 mio. kr. til fjerkræ- og ægproduktion.

Den økologiske danske ægproduktion udgør en pæn andel af den samlede ægproduktion - over 30 pct. - hvilket er en høj procentdel sammenlignet med andre EU-lande. I den periode, hvor handlingsplanen har været gældende har den økologiske ægproduktion været stigende, og har i perioder oversteget mulighederne for afsætning i Danmark.

Det er generelt Følgegruppens erhvervsrepræsentanters opfattelse, at ordninger med økologisk investeringsstøtte er et positivt initiativ, som også fremover bør overvejes.

3.1.3 Harmonisering af arealkrav på EU-niveau i forhold til økologisk produktion

Miljø- og fødevareministeren har arbejdet for en ensartet tolkning i administrationen af arealkravene på EU-niveau i forhold til den økologiske fjerkræproduktion. Det skal ske med udgangspunkt i den danske fortolkning af reglerne og under hensyntagen til anbefalinger fra EU-Kommissionens ekspertgruppe EGTOP, der rådgiver om økologisk produktion. Der vil blive lagt vægt på vedvarende beplantning, således at det ikke er arealets størrelse, der alene afgør kvaliteten af udearealet.

Arealkrav for udearealer i forbindelse med økologisk produktion er blevet yderligere harmoniseret med den ny økologiforordning. Forordningen træder i kraft den 1. januar 2022. EGTOP rapportens anbefalinger er taget med i betragtning. Dette danner grundlaget for en mere ensartet tolkning af økologireglerne for fjerkræ i EU.

Det er Følgegruppens opfattelse, at der med den nye økologiforordning er sket et væsentligt skridt mod ensretning af reglerne, og dermed mere ensartet fortolkning i medlemslandene.

3.1.4 Dødeligheden for æglæggende høner nedbringes

3.1.4.1 Nye uddannelseskrav

Miljø- og Fødevareministeriet gennemfører nye uddannelseskrav for blandt andet ægproducenter. Uddannelseskravet indgår i en ny bekendtgørelse om uddannelseskrav med videre for personer, der er beskæftiget med hold af husdyr. Uddannelseskravet skal løfte kompetenceniveauet generelt i branchen og forbedre management i ægproduktionen, herunder en reduktion af dødeligheden i de forskellige produktionssystemer.

Der er i 2018 blevet fastsat uddannelseskrav i bekendtgørelse om uddannelseskrav for den besætningsansvarlige for landbrugsmæssigt hold af svin, malkekvæg og æglæggende høner⁶.

Ifølge bekendtgørelsen skal den ansvarlige for en besætning med 350 eller flere æglæggende høner gennemføre den fornødne uddannelse. Uddannelseskravet kan opfyldes ved, at den pågældende har gennemført landbrugsuddannelsen, eller at vedkommende har gennemført en anden selvstændig uddannelse, der er godkendt af Fødevarestyrelsen.

For besætningsansvarlige for hold af æglæggende høner gælder det, at den selvstændige uddannelse som minimum skal have en varighed 14 timer, eksklusiv pauser, hvilket svarer til et kursusforløb på to dage. Kurset omfatter emnerne: lovgrundlag, fysiologi, adfærd og stresspåvirkninger, fodring og vandning, management, sygdomsforhold, aflivning, transport og nødprocedurer.

Fødevarestyrelsen godkender efter ansøgning udbydere af andre uddannelseskurser end landbrugsuddannelsen. Godkendelsen sker på baggrund af oplysninger om blandt andet uddannelsesprogram, oplysninger om de påtænkte underviseres kompetencer, og oplysning om form, indhold og varighed af den skriftlige, afsluttende prøve samt hvem, der skal forestå eksaminationen.

Der har endnu ikke været ansøgninger om godkendelse som kursusudbyder for et godkendt kursus. Det er Landbrug & Fødevarers vurdering, at et kursusforløb på to dage betyder så høje udgifter, at der ikke er grundlag for at udbyde kurset, fordi det vil være økonomisk uoverkommeligt for potentielle kursusdeltagere. Et kursus af en dags varighed vil være realistisk at udbyde.

Der har siden 2010 været afholdt kursus for kommende slagtekyllingeproducenter. Kurset udspringer af et EU-krav, og har været afholdt en til flere gange årligt, bortset fra 2020, hvor coronasituationen betød, at det måtte aflyses. Dette kursus, som udspringer af et direktivkrav, dækker de samme emner, som indgår i kursuskravet til slagtekyllingeproducenter. Kurset har en varighed af en dag.

Følgegruppen finder, at det er væsentligt, at der er et kursustilbud for ægproducenter, og at der er tale om et fysisk kursus. Blandt andet på baggrund af erfaringerne fra kurserne for slagtekyllingeproducenter vurderer følgegruppen, at det vil være forsvarligt at nedsætte kursuslængden til en dag.

En enig følgegruppe indstiller derfor, at reglerne for uddannelse af ægproducenter ændres, således at emnerne bibeholdes, men at varigheden af kurset nedsættes til en dag.

Fødevarestyrelsen har i overensstemmelse hermed sendt et udkast til ændring af bekendtgørelsen i høring, med påtænkt ikrafttræden den 1. januar 2022.

---

⁶ Bekendtgørelse nr. 650 af 31. maj 2018

3.1.4.2 Udvikling af best-practice løsninger

Fjerkræbranchen fortsætter igangværende aktiviteter med fokus på at nedbringe den samlede dødelighed blandt æglæggende høner. Der udvikles best practice-løsninger med udgangspunkt i erfaringer fra besætninger, der har en lav dødelighed.

Dødeligheden i konsumægsbesætninger opgøres årligt af Landbrug & Fødevarer, baseret på fjerkræproducenternes indberetninger til e-kontrollen. Ikke alle producenter indberetter regelmæssigt, hvilket betyder en vis usikkerhed i dødelighedstallene. Specielt i relation til frilandsbesætninger, som er relativt få, kan høj dødelighed i en enkelt besætning derfor påvirke det samlede resultat markant. I 2015-2020 var dødeligheden i konsumægsbesætninger følgende i de forskellige systemer:

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Buranlæg	3,1	3,05	2,2	5,8	3,5	2,7
Skrabeanlæg	7,07	8,2	5,9	6,3	6,5	7,0
Frilandsproduktion	9,5	9,1	10,9	10,8	9,3	8,3
Økologisk produktion	5,7	5,3	3,5	7,5	6,6	6,0

Tabel 1. Dødelighed i de forskellige ægproduktionssystemer, 2015 - 2020. Kilde: Landbrug og Fødevarer (Årsberetning 2016 (Det Danske Fjerkræråd), Tabelbilag 2018, Tabelbilag 2019, Fjerkræbranchens Årsstatistik 2020, Årsrapport for den danske fjerkræproduktion (udgivet 2021)).

Udgangspunktet for punktet på handlingsplanen var en stor variation mellem dødeligheden i besætninger med æglæggende høner. Landbrug & Fødevarer har derfor løbende i perioden haft fokus på området, og på at udvikle praktisk anvendelige løsninger, der kunne løfte besætninger med managementproblemer.

I 2015 blev der igangsat et projekt, "Bedre management i produktionen" i et samarbejde mellem SEGES og Københavns Universitet. Projektet involverede 15 producenter og havde fokus på dyrevelfærdsparemetre.

Landbrug & Fødevarer har udarbejdet en "to-do" liste om at undgå stress, som fører til fjerpilning. Listen omhandler både opdrætsbesætninger (hønniker), flytning af dyrene og konsumægsbesætninger. Listen oplister de relevante faktorer, som producenterne skal være opmærksomme på – f.eks. rengøring af stalden, staldklima, belægningsgrad, management, fodring, sygdomsforebyggelse m.v. – og angiver, at der ved tegn på fjerpilning øjeblikkeligt skal ske tilkald af en rådgiver, og at der ved tegn på sygdom øjeblikkeligt skal ske tilkald af en dyrlæge.

Herudover har branchen løbende initiativer med fokus på god management i ægproduktionen.

Landbrug & Fødevarer har udarbejdet en branchekode for æg, som dækker alle led i ægproduktionen. Branchekoden dækker en række områder, herunder anbefalinger om management af betydning for dyrevelfærd.

Følgegruppen konkluderer, at der løbende er initiativer og rådgivning fra Landbrug & Fødevarer og SEGES med henblik på god management i ægproduktionen. Dødeligheden har dog i den periode, hvor følgegruppen har observeret den, været på samme niveau. Følgegruppen bemærker, at der er en vis usikkerhed om tallene, da ikke alle indberetter til e-kontrollen (se nedenfor under pkt. 3.1.4.3).

3.1.4.3 Indberetning af produktionsdata til E-kontrollen

Fjerkræbranchen opfordrer til, at besætninger med æglæggende høner indberetter produktionsdata til branchens E-kontrol, herunder antallet af døde høner og formodet dødsårsag. Indsatsen skal sikre et validt talgrundlag, der kan danne udgangspunkt for en optimering af produktionen, herunder en reduktion af dødeligheden.

Landbrug & Fødevarer har holdt kurser for producenter og konsulenter med henblik på at uddanne superbrugere, og der har været en stigning i antallet af producenter, der er med i e-kontrollen. Der er udviklet en app-løsning for at lette indberetningen. Hønnikeopdræt er i 2018 indgået i e-kontrollen.

I 2019 var 70 pct. af de producenter, der leverer til Danæg, med i e-kontrollen. Landbrug og Fødevarer afholder kurser, for dem der har tilmeldt sig, men ikke har indberettet før.

Følgegruppen konstaterer, at Landbrug & Fødevarer har taget initiativer med henblik på at øge antallet af producenter, der bruger e-kontrollen.

3.1.5 Undgå aflivning af hanekyllinger

Miljø- og fødevarerministeriet følger tæt op på udviklingen af tidlig kønsselektering med henblik på, at daggamle hanekyllinger, der ikke kan anvendes i æglæggerproduktionen, på sigt ikke aflives. Indsatsen skal følge op på udviklingen i Tyskland, hvor der arbejdes indgående med muligheder for tidlig kønsselektering.

Der har de senere år været diskussion om aflivning af hanekyllinger i konsumægsproduktionen.

Når kyllinger udruges til brug for konsumægsproduktionen, er der ikke behov for de hanekyllinger, som der udruges lige så mange af. Hanekyllingerne kan ikke anvendes til kødproduktion, da racen er avlet frem til at have egenskaber, der er gunstige for ægproduktion, men ikke har nogen kødfylde.

Traditionelt er de daggamle kyllinger derfor blevet kønssorteret, og lidt over 3 mio. hankyllinger er årligt blevet aflivet. Aflivning sker typisk ved gasning med CO₂. En del af de aflivede kyllinger bruges som foder, f.eks. til dyr i zoologiske haver eller private hobbydyr (slanger).

Det har fra flere sider været peget på, at det er uetisk at producere så mange dyr, som man på forhånd ved skal aflives.

Det har været forsøgt at opdrætte hanekyllingerne med henblik på kødproduktion, men da der er tale om dyr af æglægningstype er kødfylden ikke, som hos slagtekyllinger, og produktet har svært ved at slå an på markedet, og der er derfor ikke økonomi i en sådan produktion.

På den baggrund har der i en årrække i flere lande været arbejdet på metoder, der kan bruges til at frasortere æg med fostre af hankøn før æggene bliver klækket, og blandt andet Nederlandene, Canada og Tyskland har udviklet metoder. I Tyskland har der været anvendt en metode, der kan bruges fra dag 9 efter lægning af ægget. Metoden består i, at man borer et lille hul i ægget, og udtager en smule væske, som man tester for forekomst af kønshormon. Hullet i ægget reparerer sig selv. Metoden skulle have en relativt stor nøjagtighed.

Specielt fra tysk og fransk side har der været overvejelser om et forbud mod aflivning af hanekyllinger, og i Tyskland har i januar 2021 besluttet at indføre forbuddet fra 2022.

I Danmark følger man med interesse udviklingen af brugbare metoder, men er endnu ikke klar til at indføre kønssortering af æggene. Følgegruppen finder, at udfasning af aflivning af hanekyllinger bør ske, så snart det er teknisk og praktisk muligt at indføre frasoortering af æg med fostre fra hanekyllinger.

Det bemærkes, at den kommende økologiforordning også regulerer hanekyllinger af æglæggerlinjer.

3.2 Bedre velfærd for slagtekyllinger

3.2.1 Antallet af trædepudesvidninger skal minimeres

3.2.1.1 Indberetning fra andre EU lande om trædepudesvidninger

Miljø- og fødevareministeren arbejder for at etablere en aftale med myndighederne i de EU-lande, som slagter danske slagtekyllinger, så der systematisk følges op på problemer i de danske besætninger, der sender kyllinger til slagting i udlandet. Ca. 10 pct. af dansk opdrættede slagtekyllinger sendes til slagting i udlandet, hvor der ikke er det samme kontrolsystem for trædepuder som i Danmark.

I Danmark sker der en løbende overvågning af forekomsten af trædepudesvidninger, jf. slagtekyllingebekendtgørelsen⁷. Det indebærer, at der fra ethvert hold slagtekyllinger, der indleveres til slagting, bliver udtaget en stikprøve til undersøgelse for trædepudesvidninger, og holdet modtager en samlet score. Hvis et hold ligger over reaktionsgrænsen henstiller veterinærkontrollen på slagteriet til producenten, at der skal rettes op på forholdet, eller veterinærenheden følger op over for producenten, hvis der er tale om gentagen eller meget høj forekomst af svidninger. Bestemmelserne om overvågning er danske, og går videre end EU-reglerne.

De senere år har en række danske slagtekyllingeproducenter valgt at sende deres dyr til slagting i udlandet, specielt Tyskland og Nederlandene. Begge lande har også indført overvågning af trædepudesvidninger, med systemer, som ligner, men ikke er identiske med, det danske.

Fødevarestyrelsen har kontaktet de tyske og nederlandske myndigheder med henblik på at etablere en løbende tilbagemelding af resultaterne af overvågning af trædepudesvidninger hos de danske kyllinger, der slagtes på de to landes slagterier. Hensigten er, at Fødevarestyrelsen kan følge op over for besætningerne, hvis den samlede trædepudescore er for høj.

Nederlandene har oplyst, at man ikke foretager undersøgelser af kyllinger, der leveres. Tyskland undersøger løbende de kyllinger, der slagtes, også fra Danmark, men det er ikke lykkedes at etablere et system for regelmæssig tilbagemelding fra de tyske til de danske myndigheder.

På andre lovgivningsområder findes der regler, der pålægger dyreejere at oplyse nærmere specificerede data.

Følgegruppen finder, at der bør arbejdes på en regelfastsættelse, der pålægger danske slagtekyllingeproducenter, at de skal indberette de kontrolresultater, de får efter slagting af kyllinger på udenlandske slagterier. Dette er efter følgegruppens opfattelse en mere farbar vej, idet et system for løbende tilbagemelding fra udenlandske slagterier ikke forekommer realistisk at etablere.

Samtidig opfordrer arbejdsgruppen til, at de danske myndigheder kontakter de tyske myndigheder igen, med henblik på en løbende information fra de tyske kontrolmyndigheder til de danske veterinærmyndigheder om resultaterne af trædepudesvidningskontrollen af danske kyllinger slagtet på tyske slagterier.

3.2.1.2 Forekomst af og årsager til trædepudesvidninger hos økologiske slagtekyllinger

Miljø- og fødevareministeren igangsætter to forskningsprojekter på Aarhus Universitet, der skal kortlægge forekomsten af og årsagerne til trædepudesvidninger hos økologiske slagtekyllinger. Der er konstateret et væsentligt højere antal trædepudesvidninger blandt økologiske slagtekyllinger, uden at det har været muligt at identificere årsagen til problemerne. Projekternes resultater vil indgå i en vurdering af, hvilke tiltag der kan indføres i økologiske slagtekyllingeproduktioner for at reducere forekomsten af trædepudesvidninger.

---

⁷ Bekendtgørelse nr. 1747 af 30. november 2020 om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af slagtekyllinger og rugeægsproduktion til produktion af slagtekyllinger samt om uddannelse ved hold af slagtekyllinger.

På baggrund af handlingsplanen har AU gennemført to forskningsprojekter om henholdsvis årsagen til trædepudesvidninger (rapport dateret juni 2017) og karakteren af trædepudesvidninger (rapport dateret april 2018) i økologiske slagtekyllingebesætninger.

Baggrunden for undersøgelsen om årsagsforholdene var, at forekomsten af trædepudesvidninger på tidspunktet for handlingsplanens udarbejdelse var væsentlig højere end hos konventionelle kyllinger. Undersøgelsen blev udført som en interviewundersøgelse⁸ af producenter og fjerkræksperter. Rapporten konkluderede, at det forhold, at økologiske kyllinger skal have adgang til det fri, betyder, at det er vanskeligere at klimastyre stalden, og at vejret har indflydelse på fugtigheden i stalden og dermed fugtig strøelse. Også andre faktorer, som kendes som opmærksomhedspunkter fra den konventionelle produktion, anføres at have betydning, som f.eks. vandstyring, egnet strøelsestype, efterstrøelse og omhyggeligt tilsyn.

Undersøgelsen af karakteren af trædepudesvidninger hos økologiske slagtekyllinger blev udført som en sammenlignende undersøgelse af et antal fødder fra konventionelle kyllinger og et antal fødder fra økologiske kyllinger⁹. Baggrunden var, at der var overvejelser om det høje antal svidninger hos økologiske kyllinger i virkeligheden ikke udelukkende var svidninger, men derimod hyperkeratose ("hård hud").

Udredningen viste, at de undersøgte økologiske kyllinger i højere grad end konventionelle lider af hudfortykkelser (hyperkeratose). Det blev konkluderet, at det system, som veterinærkontrollen anvender på slagterierne til vurdering af trædepudesvidninger, kan anvendes på både konventionelle og økologiske slagtekyllinger, men korrektheden af vurderingen kan øges. Som mulige tiltag til at øge korrektheden anførtes inddragelse af forbedrede procedurer, herunder gennemskæring af trædepuder, træning og ikke mindst kalibrering af personalet, sidstnævnte især i forhold til bedømmelse af økologiske trædepuder. Fødevarestyrelsens Kødkontrol blev efterfølgende informeret om de anbefalede procedurer med henblik på at optimere kontrollen og sikre ensartet bedømmelse.

Følgegruppen kan konkludere, at årsagerne til trædepudesvidninger hos økologiske kyllinger svarer til årsagerne hos konventionelle, men at krav om, at økologiske kyllinger skal have adgang til det fri gør det mere kompliceret at styre staldklimaet. Det kan endvidere konkluderes, at det anvendte overvågningssystem på slagterierne både kan anvendes på konventionelle og økologiske kyllinger.

3.2.1.3 Revision af EU-lovgivningen om beskyttelse af slagtekyllinger

De danske myndigheder vil arbejde på at ændre EU-lovgivningen i retning af den danske lovgivning om scoring af trædepudesvidninger og vurdering af andre dyrevelfærdsparametre på slagteriet. Indsatsen vil ske i forbindelse med kommende drøftelser af EU's slagtekyllingedirektiv.

På dansk initiativ er der udarbejdet et udkast til, hvad vi fra dansk side gerne ser, at den revision af EU's lovgivning, som Kommissionen er i gang med som følge af Jord-til Bord strategien, skal indeholde. Heri indgår fælles regler om kontrol af trædepudesvidninger på linje med de danske. Udkastet drøftes i øjeblikket i Vught-gruppen med henblik på fremsendelse til EU-Kommissionen.

Følgegruppen opfordrer til, at der fortsat fra dansk side arbejdes på en revision af EU-lovgivningen om slagtekyllinger.

---

⁸ <https://pure.au.dk/portal/files/114463430/DCArapport098.pdf>

⁹ https://pure.au.dk/portal/files/126505075/Karakteren_af_tr_depudeforandringer_hos_ekologiske_slagtekyllinger_260418.pdf

3.2.2 Bedre dyrevelfærd gennem målrettet avl

Miljø- og Fødevareministeriet indgår dialog med avlsselskaberne med følgende formål: Avlen skal i højere grad fokusere på, hvordan gangproblemer og sultproblemer hos forældredyr til slagtekyllinger kan nedbringes, blandt andet gennem avl for mindre intensiv vækst. Herudover skal der være øget fokus på avl, der fremmer dyrenes velfærd generelt både for slagtekyllinger og for æglæggende høner.

Avlsselskaberne inden for slagtekyllingeproduktionen er udenlandske selskaber, og der er ikke åbenhed om de avlsmål, der lægges til grund. Der har derfor været behov for et incitament for slagtekyllingeproducenter til at producere langsommere voksende kyllingeracer end Ross 308-racen, som er den dominerende kyllingerace globalt, og som prismæssigt opfylder efterspørgslen efter relativt billigt kyllingekød.

Det Statslige Dyrevelfærdsmærke blev etableret i 2017, og omfattede fra 2018 også slagtekyllinger. Dyrevelfærdsmærket stiller krav til produktionen, der ligger ud over lovgivningen, på tre niveauer. For slagtekyllinger er det på alle tre niveauer et krav, at slagtekyllinger, der skal være omfattet af mærket, skal være af en langsommere voksende race. Ved langsommere voksende race forstås, at den gennemsnitlige daglige tilvækst skal være mindst 25 pct. mindre end den gennemsnitlige, daglige tilvækst for racen Ross 308. Det Statslige Dyrevelfærdsmærke har på denne måde betydet, at en række slagtekyllingebesætninger nu opdrætter langsommere voksende racer, som på flere parametre har en bedre trivsel end hurtigt voksende racer. Der er således taget et væsentligt skridt i retning af yderligere opdræt af langsommere voksende racer, ud over de eksisterende krav til fritgående kyllinger og økologiske kyllinger.

Pr. 1. april 2021 var der 35 antal besætninger i gruppen med et hjerte, 4 i gruppen med to hjerter og 14 i gruppen med tre hjerter, det vil sige i alt 53 besætninger under den frivillige mærkningsordning. Ifølge Det Centrale Husdyrbrugsregister er der i alt 248 besætninger med slagtekyllinger (7. maj 2021). Der er oplysninger om kriterierne for Det Statslige Dyrevelfærdsmærkes tre niveauer på Fødevarestyrelsens hjemmeside.

Følgegruppen konkluderer, at markedsefterspørgselen har haft en positiv indflydelse på avl i retning af langsomt voksende kyllinger og støtter, at der fortsat arbejdes i denne retning.

3.2.3 Slagtekyllinger skal kunne gå ubesværet

Miljø- og fødevareministeren igangsætter to forskningsprojekter på Aarhus Universitet. Et projekt skal kortlægge det nuværende omfang af gangproblemer hos danske slagtekyllinger. Et andet projekt skal undersøge, om kyllingerne lider af smerte som følge af gangproblemerne. Projekternes resultater vil indgå i en vurdering af, om der kan gennemføres tiltag for at nedbringe antallet af slagtekyllinger med besværet gang.

Udviklingen i gangegenskaber

Konventionelle kyllingers gangegenskaber har siden 1998 været undersøgt ved hjælp af screeningsundersøgelser, som er udført med nogle års intervaller: i 1998/99, 2004/2005 og 2011. AU har i overensstemmelse med handlingsplanen udført endnu en undersøgelse i 2016/2017, der dog ikke alene omfattede konventionelle slagtekyllinger, men tillige økologiske kyllinger.

Undersøgelsen i 2016/2017¹⁰ omfattede 31 flokke med konventionelle slagtekyllinger, og 29 økologiske slagtekyllingeflokke. Som i de tidligere undersøgelser blev slagtekyllingernes gangegenskaber målt ved brug af den såkaldte Bristolskala, der går fra GS0 (normal gang) til GS5 (ude af stand til at gå). Resultaterne fra den foregående undersøgelse (2011) havde vist, at en meget stor del af de undersøgte slagtekyllinger lå med en GS2 (83,3pct.), en mindre del lå i gruppen GS1(12,2 pct.), mens der

¹⁰ http://pure.au.dk/portal/files/121058392/Kortl_gning_af_gangproblemer_slagtekyllinger_260118.pdf

var relativt få kyllinger i de øvrige kategorier. Undersøgelsen i 2016/2017 viste, at der var sket en udvikling i positiv retning, således at andelen med GS2 var faldet (30,8 pct.), mens der var relativt flere i grupperne med GS1 (41,3 pct.) og GS0 (22,6 pct.); der var stadig få dyr i de øvrige kategorier. Resultaterne fremgår af rapportens tabel 5, som gengives nedenfor.

Reference	År	GS0	GS1	GS2	GS3	GS4	GS5
Sanotra et al., 2001	1998/1999	25,0	20,6	24,3	24,3	5,50	0,30
Petersen, 2007	2004/2005	19,5	33,2	34,1	12,6	0,5	0
Rasmussen et al., 2012	2011	0,59	12,2	83,3	3,70	0,17	0,03
Riber et al., 2018	2016/2017	22,6	41,3	30,8	4,74	0,61	0,10

Gengivelse af Tabel 5 fra rapporten fra AU (2018) om slagtekyllingers gangegenskaber ved en undersøgelse foretaget i 2016/2017. Procentvis fordeling af de undersøgte konventionelle flokke i kategorierne GS0-GS5.

For økologiske slagtekyllinger, som for første gang indgik i undersøgelsen, var GS generelt bedre end for de konventionelle slagtekyllinger.

Reference	År	GS0	GS1	GS2	GS3	GS4	GS5
Riber et al., 2018	2016/2017	61,9	28,3	7,4	1,8	0,5	0,1

Gengivelse af tabel 2 fra rapporten fra AU (2018) om slagtekyllingers gangegenskaber ved en undersøgelse foretaget i 2016/2017. Procentvis fordeling af de undersøgte økologiske flokke i kategorierne GS0-GS5.

En ny undersøgelse af slagtekyllingers gangegenskaber forventes gennemført i 2021/2022, hvor både hurtigt og langsommere voksende slagtekyllinger, samt økologiske slagtekyllinger vil indgå.

Følgegruppen kan konstatere, at der stadig er udfordringer i forhold til kyllingers gangegenskaber, men at andelen af kyllinger med GS2 er faldet, mens andelen med GS 0 og GS 1 er steget siden undersøgelsen i 2011, og at udviklingen således har været positiv.

Undersøgelse af, om kyllinger med gangproblemer føler smerte

AU har undersøgt sammenhængen mellem patologiske forandringer, smertepåvirkning og /eller mekaniske faktorer hos slagtekyllinger med GS2¹¹.

Ved undersøgelsen af kyllingers gangegenskaber, som blev foretaget i 2011, var der er relativt stor del (83,3pct.) i gruppen med GS2. Kyllinger i GS2 gruppen har en lettere ujævn og let haltende gang. Fjerkræhåndlingsplanen pegede på behovet for at undersøge, om den afvigende gangart hos kyllinger i GS2 gruppen skyldes egentlige smerter, eller om den hænger sammen med kyllingernes kropsbygning, i særdeleshed det store brystparti. Der blev derfor på AU gennemført et projekt for at klarlægge, om der kunne ses en sammenhæng mellem patologiske forandringer, smertepåvirkning og/eller mekaniske faktorer hos slagtekyllinger med GS2.

¹¹ https://pure.au.dk/portal/files/172085273/Besvarelse_GS2_071119.pdf

Undersøgelsen var ikke i stand til at påvise sammenhæng mellem kyllingernes kropsbygning (stort brystparti) og GS2, og det var heller ikke entydigt, om GS2 var forbundet med smerte. Det kunne konkluderes, at kyllinger med GS2 havde dårligere mobilitet og havde forstyrret adfærd sammenlignet med kyllinger med GS0 og GS1, men de underliggende årsager kunne ikke entydigt påvises.

Følgegruppen kan konstatere, at det for kyllinger med GS2 ikke kan afgøres, hvilke forandringer, der fører til den afvigende gangart, eller om GS2 er forbundet med egentlig smerte. Følgegruppen opfordrer til, at der foretages yderligere undersøgelser med henblik på at klarlægge forholdene.

3.2.4 Bedre miljø- og leveforhold for slagtekyllinger

3.2.4.1 Miljøberigelse til slagtekyllinger og forældredyr til slagtekyllinger

Miljø- og fødevareministeren igangsætter to forskningsprojekter på Aarhus Universitet om berigelse i slagtekyllingestalde, der skal optimere dyrenes velfærd. Et projekt vil samle den eksisterende viden på området, mens det andet projekt vil undersøge, hvilke former for berigelse, der er velegnet til slagtekyllinger. Resultaterne fra projekterne vil danne grundlag for en vurdering af, hvordan slagtekyllingerne bedst muligt sikres berigelse. Dette gælder også for opdrætsdyr og for økologiske producenter.

Udredning - viden om miljøberigelse til slagtekyllinger og forældredyr baseret på tilgængelig litteratur.

Der er på AU i 2015 blevet udarbejdet en udredning om den eksisterende viden om miljøberigelse til slagtekyllinger: "Udredning om miljøberigelse i konventionelle og økologiske slagtekyllingestalde samt hos forældredyr til slagtekyllingeproduktionen"¹². Udredningen er baseret på en gennemgang af tilgængelig, videnskabelig litteratur om emnet, og omhandler både slagtekyllinger (konventionelle og økologiske) og forældredyr til slagtekyllinger.

Udredningen giver en oversigt over effekten på adfærd og velfærd af de forskellige former for miljøberigelse til slagtekyllinger og forældredyr til slagtekyllinger. Miljøberigelse er defineret som en ændring af miljøet hos dyr i fangenskab, som øger dyrets adfærdsmæssige muligheder og fører til forbedringer af den biologiske funktion.

Udredningen peger på, at der er størst potentiale i at foretage undersøgelse af brugen og effekten af følgende former for miljøberigelser til slagtekyllinger:

- Eleverede hvilepladser
- Paneler, halmballer og sand i den centrale del af stalden
- Øget afstand mellem foder og vand
- Fiberholdig tilskudsfoeder (f.eks. havreskaller og majsensilage)
- Adgang til verandaer

Til forældredyr vurderes det i udredningen, at følgende bør undersøges nærmere:

- Kvalitativ foderrestriktion
- Jævnlig tildeling af ny strøelse og forskellige typer af strøelse, specielt i opdrætsperioden
- Paneler i strøelsesområdet i produktionsperioden
- Eleverede hvilepladser, specielt i opdrætsperioden.

Effekten på adfærd, velfærd og tilvækst af fem typer miljøberigelse til konventionelle slagtekyllinger

Aarhus Universitet har i 2018 afrapporteret en undersøgelse af effekten på konventionelle slagtekyllinger af fem forskellige former for miljøberigelse¹³ (eleverede platforme med og uden ramper, vertikale paneler, små halmballer, tildeling af majsensilage) samt af tre forskellige former for manipulationer af

¹² https://pure.au.dk/portal/files/99425604/Milj_berigelse_slagtekyllinger301115.pdf

¹³ https://pure.au.dk/portal/files/129647457/Milj_berigelse_slagtekyllinger_Del_1_020718.pdf

eksisterende ressourcer i miljøet (to niveauer af forøgede afstande mellem vand og foder, reduceret belægningsgrad).

Effekten er målt på en række velfærdsindikatorer, herunder tilvækst og dødelighed samt adfærdsmæssig respons i form af frygt, aktivitet og brug af miljøberigelse. Gangegenskaber, trædepudesvidninger, hasesvidninger m.v. blev bedømt. Desuden blev kyllingerne aflivet og obduceret, blandt andet med henblik på undersøgelse for lidelser i bevægeapparatet.

Det fremgår af rapporten, at alle de forskellige typer af miljøberigelse blev brugt af slagtekyllingerne, og at de hver især som minimum tilgodeså et eller flere adfærdsmæssige behov enten for fouragering, hvile på et eleveret sted eller mulighed for at komme i skjul.

For hovedparten af de undersøgte velfærdindikatorer blev der enten fundet forbedringer eller ingen forskel i forhold til kontrolgruppen. Dog varierede behandlingseffekterne mellem de anvendte typer af berigelse eller manipulation. Rapporten peger på, at det er en oplagt mulighed at kombinere to eller flere af de afprøvede typer miljøberigelse for dermed at opnå en større velfærdsmæssig forbedring.

Alt i alt konkluderes det, at der vil kunne opnås en signifikant velfærdsforbedring hos konventionelle slagtekyllinger ved tildeling af miljøberigelse i form af både grovfoder og 30 cm høje platforme med ramper.

Kvalitativ foderrestriktion af forældredyr til slagtekyllinger

AU har i 2020 afrapporteret effekten af kvalitativ foderrestriktion af forældredyr til slagtekyllinger. Undersøgelsen var delt i to dele: Effekten af forskellige typer fiberrigt foder på slagtekyllingernes dels på slagtekyllingernes velfærd¹⁴, dels på slagtekyllingernes tilvækst, tarmsystemets udvikling og tarmfyldte¹⁵.

Forældredyr til konventionelle slagtekyllinger er selekteret for øget appetit og hurtig tilvækst. Som en konsekvens heraf vil dyrene blive overvægtige, hvis de fodres efter ædelyst, og det resulterer i alvorlige helbreds- og fertilitetsproblemer. På den baggrund bruges restriktiv fodring af forældredyr, for at undgå overvægt.

Den restriktive fodring af forældredyr betyder, at basale adfærdsmæssige og fysiologiske behov ikke opfyldes, og at dyrene oplever frustration og sult. Dette er blandt andet søgt afhjulpet med forskellige former for kvalitativ foderrestriktion.

Kvalitativ foderrestriktion indebærer, at foderets energiindhold reduceres ved tilsætning af fyldstoffer med lavt energiindhold til standardfoderet. På den måde kan den daglige foderration øges, og dyrenes frustration og sult nedsættes. Selvom ideen har været lovende er den optimale fodersammensætning ikke blevet fastlagt. Formålet med forsøget var derfor at undersøge virkningen af forskellige fodertyper med et øget fiberindhold på velfærden hos forældredyr i opdrætsperioden.

I forsøget blev standardfoderet "fortyndet" med fire forskellige typer fiberrigt foder, og effekten blev målt på forskellige velfærdsindikatorer, herunder adfærd i hjemmemiljøet, frygtniveau, motivation for undersøgende adfærd, æde- og fødesøgningsadfærd, klinisk velfærdsbedømmelse, fysiologisk stress, stresslinjer i fjer og dødelighed.

De fodertyper, hvis effekt blev undersøgt, var hhv. uopløselige fibre (havreskaller), blandet uopløselige fibre (havreskaller) og opløselige fibre (sukkerroepulp), samt grovfoder (majsensilage). Effekten af disse tre typer fodertyper blev sammenlignet med effekten af standardfoder.

¹⁴ https://pure.au.dk/portal/files/179338342/Kvalitativ_foderrestriktion_af_for_lidredyr_velf_rd.pdf

¹⁵ https://pure.au.dk/portal/files/190423866/Foderrestriktion_for_lidredyr_del2_260520.pdf

Undersøgelsens resultater pegede på en videreudvikling af en fodringsstrategi, som inkluderer daglig tildeling af grovfoder til forældredyr i opvækstperioden, som bør kombineres med den fortynding af standardfoderet med uopløselige fibre såsom havreskaller, for at opnå optimal virkning.

Følgegruppen kan konstatere, at der er praktiske muligheder for at indføre miljøberigelse i slagtekyllin-gebesætninger, og opfordrer til, at der gøres brug af dette. Kvalitativ foderrestriktion til forældredyr, med henblik på at forbedre dyrenes velfærd, virker lovende, og Følgegruppen opfordrer til, at praktisk anvendelige muligheder undersøges nærmere.

3.2.4.2 Alternativer til amputationer af tæer på opdrætshaner

Miljø- og fødevareministeren igangsætter en undersøgelse på Aarhus Universitet, der skal afdække mulige alternativer til amputation på opdrætshaner. Der foretages i dag amputation af en del af tåleddet på opdrætshanekyllingerne i den konventionelle slagtekyllingeproduktion, da det skønnes nødvendigt af hensyn til dyrenes velfærd.

AU har i en undersøgelse fra 2017 afdækket mulige alternativer til amputation af tåleddet på opdrætshaner¹⁶.

Forældredyr til slagtekyllinger holdes i store flokke, der opdrættes på gulv. I modsætning til slagtekyllinger, der slagtes efter ca. 34-35 dage, holdes forældredyrene typisk omkring 60 uger, før de sættes ud, med henblik på at producere æg til udrugning.

Der anvendes naturlig parring, som kan føre til skader på hønerne, fordi hanerne udviser hårdhændet parring, som resulterer i skader, når hanerne griber hønerne og krads dem. Der ses skader på hønernes kroppe, på lårene, vingerne og halsen, og på fjerdragten. Der ses desuden et øget antal parringer med aggressiv adfærd i forhold til det antal parringer, der er nødvendigt for normal fertilitet hos haner i naturen.

For at afhjælpe nogle af de skader, der kan opstå, anvendes rutinemæssigt under danske forhold blandt andet amputation af det yderste led af den bagudrettede tå hos hanekyllinger, der skal anvendes i forældredyrsopdrættet, således at kløernes skader på hønen mindskes. Amputationen sker på rugeriet inden for de første 72 timer efter klækning.

Amputationerne udgør et velfærdsproblem, idet der fjernes levende væv forsynet med nerver, og det er overvejende sandsynligt, at indgrebet forårsager akut smerte når det foretages og i perioden umiddelbart efter. Det er mindre sandsynligt, at der er tale om efterfølgende kronisk smerte.

Udredningen peger på en række teoretiske muligheder som alternativ til amputation, herunder forskellige former for adskillelse af haner og høner, nedsat belægningsgrad, opsætning af paneler og avlsmæssige tiltag. Det fremgår dog også af udredningen, at der er mange ubesvarede spørgsmål, og at det først og fremmest bør undersøges, hvor stor prævalensen af skader på fjerdragt og hud er hos danske opdrætshøner. Prævalensen vil have betydning for, hvilke tiltag, det kunne være hensigtsmæssigt at sætte i værk.

Følgegruppen konstaterer, at der for indeværende ikke kan peges på praktisk anvendelige alternativer til amputation af det yderste led af den bagudrettede tå hos opdrætshaner i slagtekyllingeproduktionen.

---

¹⁶ https://pure.au.dk/portal/files/119462420/Levering_Alternatives_to_mutilation_of_broiler_breeder_males.pdf

3.3 Optimeret kontrolindsats

3.3.1.1 Informations- og kontrolkampagne om indførsel af fjervildt.

Fødevarestyrelsen gennemfører en informations- og kontrolkampagne med fokus på ulovlig indførsel af fjervildt. Fjervildt, som for eksempel fasaner, importeres typisk med henblik på udsættelse i jagtterræner. Ukontrolleret og ikke anmeldt indførsel af fjervildt udgør en væsentlig risiko for, at der importeres uønskede sygdomme. Indsatsen har til formål at opretholde den nuværende kontrollerede sygdomsstatus.

Der er af Veterinærrejsesholdet blevet gennemført en kontrolkampagne med fokus på *ulovlig indførsel af fjervildt* i perioden juni – september 2016. Baggrunden for kampagnen var, at ukontrolleret og ikke anmeldt indførsel af fjervildt kan udgøre en væsentlig risiko for indførsel af uønskede sygdomme, f.eks. fugleinfluenza. Forud for kampagnen blev der holdt orienteringsmøder med relevante interessenter, idet Jægerforbundet arrangerede møder med og information af herregårdsskytter, jægere og vildtopdrættere, ligesom Veterinærrejsesholdet afholdt koordineringsmøder med politi og toldvæsen.

Der blev i 2016 indført ca. 374.000 fasaner og ca. 2000 agerhøns. I 14 ud af de 22 kontroller, der blev udført, blev der sanktioneret for overtrædelse af reglerne vedrørende indførsel, omsætning og udsætning af fjervildt. Overtrædelserne handlede hovedsageligt om manglende registrering af bedrifter med opdræt af fjervildt, ukorrekt bestemmelsessted på veterinærdokumenter, der ledsagede fuglene ved indførsel, manglende registrering af modtagerne som importører og manglende optegnelser over dato og sted for udsætning af fuglene. I 2019 blev der udpeget 50 besætninger med fjervildt til besætningskontrol.

Følgegruppen konkluderer, at der løbende er behov for fokus på overholdelse af reglerne om indførsel af fjervildt for at beskytte den danske fjerkræbestand mod indslæbning af uønskede sygdomme.

3.3.1.2 Lempelse af reglerne for stalddørssalg

Som opfølgning på Fødevarerforlig 3, arbejdes der på en lempelse af reglerne for stalddørssalg af slagtefjerkræ. Lempelserne vil blive gennemført på baggrund af risikovurderinger ved DTU, så fødevarerikkerheden ikke forringes. De nye regler forventes at træde i kraft i 1. halvår 2016.

Endvidere retter Fødevarestyrelsen fokus på ikke-registrerede stalddørssælgere af æg ved at gennemføre en kontrolindsats. Kontrolkampagnen indledes med en informationskampagne, der følges op med kontrolbesøg.

Der er som led i handlingsplanen udført kampagnekontrol *med fokus på ikke-registrerede stalddørssælgere af æg*. Nye regler for stalddørssalg trådte i kraft å to omgange. For en række produkter som æg, ænder og kaniner blev mulighederne for salg fra stalddør og til lokale detailforretninger udvidet i september 2016. Muligheden for salg af kyllinger og kalkuner, hvor indvoldene er taget ud, blev dog først indført i januar 2017.

Der har i november 2016 – februar 2017 (153 kontrolbesøg), samt i august – september 2019 (233 kontrolbesøg) været gennemført kontrolkampagner hos gårdbutikker og stalddørssælgere, med salg af æg, fjerkræ og kaniner. Formålet var at kontrollere, om salget var registreret som aktivitet hos Fødevarestyrelsen, og om bl.a. hygiejnereglerne og bestemmelserne for salmonellakontrol blev overholdt. Endvidere blev der vejledt om reglerne. Konklusionen var i begge kampagner, at regelefterlevelsen var højst hos registrerede virksomheder, og lavere hos ikke registrerede virksomheder, som – ud over manglende registrering – især havde mangelfuld salmonellakontrol.

Følgegruppen kan konstatere, at de lempeligere regler for stalddørssalg er blevet kontrolleret, og at problemerne er størst i forhold til besætninger uden registrering.

3.3.1.3 Justering af overvågningsprogrammet for fugleinfluenza

Miljø- og fødevareministeren justerer på overvågningsprogrammet for aviær influenza (fugleinfluenza) i fjerkræ på baggrund af en gennemført evaluering på området. Justeringen betyder, at testning af formeringsdyr og risikoområder udgår. Da indegående æglæggende høner udelukkende testes i risikoområder, vil ændringen medføre, at disse høner ikke længere vil blive testet. Justeringen forventes at medføre en mindre besparelse for erhvervet. Med justeringen vil Danmark fortsat have et opdateret og højt beskyttelsesniveau i forhold til fugleinfluenza.

Det danske overvågningsprogram for fugleinfluenza (AI) blev iværksat på baggrund af en handlingsplan mod AI tilbage i oktober 2005. Handlingsplanen blev udarbejdet for at sikre en bedre overvågning for AI, så sygdommen hurtigt kunne bekæmpes, hvis den kom til Danmark.

Overvågningsprogrammet blev igangsat i februar 2006, og var en risikobaseret overvågning, der omfatter en serologisk og virologisk overvågning. Samtlige fjerkræbesætninger (høns, kalkuner, ænder, gæs, fjervildtopdræt) med mere end 100 stk. fjerkræ var omfattet af overvågningen. Overvågningsprogrammet blev gennem årene løbende justeret og var på tidspunktet for handlingsplanens udarbejdelse fastlagt i bekendtgørelse nr. 104 af 11. februar 2011 om pligt til overvågning for aviær influenza hos fjerkræ og opdrættet fjervildt.

DTU Veterinærinstituttet gennemførte en evaluering af overvågningsprogrammet i 2014. På baggrund af evalueringen blev der udarbejdet nye bestemmelser i bekendtgørelse nr. 712 af 27. maj 2015, og overvågningsprogrammet blev justeret.

Følgegruppen kan konstatere, at justeringen af overvågningsprogrammet for fugleinfluenza er gennemført som planlagt.

3.4 Burægsproduktionen

Fra 2016 vil miljøteknologiordningen igen blive tilgængelig for alle typer ægproduktion i Danmark. Miljøteknologiordningen vil således fra 2016 ikke længere være øremærket til burægproducenter, der ønsker at omlægge deres produktion.

Der er kun seks burægproducenter tilbage, idet mange producenter er ophørt siden de store detailhandelskæder besluttede ikke at sælge buræg direkte til forbrugerne. Regeringen har endvidere besluttet helt at udfase produktion af buræg i Danmark.

Følgegruppen kan konstatere, at dette element i handlingsplanen derfor ikke længere er relevant.

3.5 EU-lovgivning for opdræt af hønniker

Miljø- og fødevareministeren arbejder for, at der indføres lovgivning for opdræt af hønniker på europæisk plan.

I februar 2017 blev der sendt et positionspapir om hønniker til Kommissionen. Med papiret, som indeholdt forslag til EU-regler for hold af hønniker, blev Kommissionen opfordret til at udarbejde forslag til EU-lovgivning om hønniker, hvilket Kommissionen imidlertid afviste.

Som et alternativ – indtil EU-lovgivning vedtages – er der arbejdet for at få anerkendt retningslinjer for best practice for hold af hønniker i regi af EU Platformen for dyrevelfærd. Med henblik herpå blev der på dansk initiativ udarbejdet et oplæg til retningslinjer og etableret en frivillig gruppe under Platformen. Gruppen drøftede gennem flere møder indholdet i retningslinjerne, hvorefter et udkast til retningslinjer blev sendt til kommentering blandt Platformens medlemmer. Der blev modtaget en række kommentarer fra Platformens medlemmer, der i muligt omfang blev indarbejdet i udkastet. Udkastet til guide blev anerkendt ved Platformens møde den 22. juni 2021.

Danmark vil fortsat arbejde for, at der fastsættes fælles EU-regler på området.

Følgegruppen kan konstatere, at der nu er blevet udarbejdet en fælles EU-guide for opdræt hønniker, hvilket er positivt. Følgegruppen opfordrer dog til, at der fortsat arbejdes på, at der i EU-sammenhæng fastsættes fælles lovgivning på området.

Bilag 1. Handlingsplan for bedre velfærd for fjerkræ (september 2015)

1. Bedre velfærd for æglæggende høner

Mål: Forebyggelse af brystbensfrakturer og -deformiteter samt af fodlidelser

- Miljø- og fødevarerministeren igangsætter to forskningsprojekter på Aarhus Universitet, som skal afdække forekomsten og den velfærdsmæssige betydning af brystbensfrakturer, deformede brystben og fodlidelser hos æglæggende høner i de forskellige produktionssystemer. Projekternes resultater vil indgå i en vurdering af, om der skal indføres tiltag for at forebygge eller afhjælpe eventuelle problemer i Danmark.

Tidsplan: Forskningsprojektet om forekomsten af brystbensfrakturer, deformede brystben og fodlidelser forventes afsluttet medio 2017. Forskningsprojektet om den velfærdsmæssige betydning forventes afsluttet medio 2016.

Mål: Mere økologi

- Miljø- og fødevarerministeriet giver i 2015 via den økologiske investeringsstøtte 15 mio. kr. i tilskud til producenter, der ønsker at investere i økologisk ægproduktion.

Mål: Harmonisering af arealkrav på EU-niveau i forhold til økologisk produktion

- Miljø- og fødevarerministeren vil arbejde for en ensartet tolkning i administrationen af arealkravene på EU-niveau i forhold til den økologiske fjerkræproduktion. Det skal ske med udgangspunkt i den danske fortolkning af reglerne og under hensyntagen til anbefalinger fra EU-Kommissionens ekspertgruppe EGTOP, der rådgiver om økologisk produktion. Der vil blive lagt vægt på vedvarende beplantning, således at det ikke er arealets størrelse, der alene afgør kvaliteten af udearealet.

Tidsplan: Arbejdet med harmonisering af EU-reglerne i Økologiforordningen indledes i 2015 og forventes gennemført i 2018.

Mål: Dødeligheden for æglæggende høner nedbringes

- Miljø- og Fødevarerministeriet gennemfører nye uddannelseskraav for blandt andet ægproducenter. Uddannelseskraavet indgår i en ny bekendtgørelse om uddannelseskraav med videre for personer, der er beskæftiget med hold af husdyr. Uddannelseskraavet skal løfte kompetenceniveauet generelt i branchen og forbedre management i ægproduktionen, herunder en reduktion af dødeligheden i de forskellige produktionssystemer.
- Fjerkræbranchen fortsætter igangværende aktiviteter med fokus på at nedbringe den samlede dødelighed blandt æglæggende høner. Der udvikles best practice-løsninger med udgangspunkt i erfaringer fra besætninger, der har en lav dødelighed.

- Fjerkræbranchen opfordrer til, at besætninger med æglæggende høner indberetter produktionsdata til branchens E-kontrol, herunder antallet af døde høner og formodet dødsårsag. Indsatsen skal sikre et validt talgrundlag, der kan danne udgangspunkt for en optimering af produktionen, herunder en reduktion af dødeligheden.

Mål: Undgå aflivning af hanekyllinger

- Miljø- og fødevarerministeriet følger tæt op på udviklingen af tidlig kønsselektering med henblik på, at daggamle hanekyllinger, der ikke kan anvendes i æglæggerproduktionen, på sigt ikke aflives. Indsatsen skal følge op på udviklingen i Tyskland, hvor der arbejdes indgående med muligheder for tidlig kønsselektering.

Tidsplan: Arbejdet med at følge udviklingen inden for tidlig kønsselektering er indledt.

2. Bedre velfærd for slagtekyllinger

Mål: Antallet af trædepudesvidninger skal minimeres

- Miljø- og fødevarerministeren arbejder for at etablere en aftale med myndighederne i de EU-lande, som slagter danske slagtekyllinger, så der systematisk følges op på problemer i de danske besætninger, der sender kyllinger til slagtning i udlandet. Ca. 10 pct. af dansk opdrættede slagtekyllinger sendes til slagtning i udlandet, hvor der ikke er det samme kontrolsystem for trædepuder som i Danmark.
- Miljø- og fødevarerministeren igangsætter to forskningsprojekter på Aarhus Universitet, der skal kortlægge forekomsten af og årsagerne til trædepudesvidninger hos økologiske slagtekyllinger. Der er konstateret et væsentligt højere antal trædepudesvidninger blandt økologiske slagtekyllinger, uden at det har været muligt at identificere årsagen til problemerne. Projekternes resultater vil indgå i en vurdering af, hvilke tiltag der kan indføres i økologiske slagtekyllingeproduktioner for at reducere forekomsten af trædepudesvidninger.
- De danske myndigheder vil arbejde på at ændre EU-lovgivningen i retning af den danske lovgivning om scoring af trædepudesvidninger og vurdering af andre dyrevelfærdsparametre på slagteriet. Indsatsen vil ske i forbindelse med kommende drøftelser af EU's slagtekyllingedirektiv.

Tidsplan: Etablering af aftale med andre EU-lande indledes i 2015 og evalueres medio 2016. Forskningsprojekterne om trædepudesvidninger hos økologiske slagtekyllinger forventes afsluttet medio 2017.

Mål: Bedre dyrevelfærd gennem målrettet avl

- Miljø- og Fødevarerministeriet indgår dialog med avlsselskaberne med følgende formål: Avlen skal i højere grad fokusere på, hvordan gangproblemer og sultproblemer hos forældredyr til slagtekyllinger kan nedbringes, blandt andet gennem avl for mindre intensiv vækst. Herudover skal der være øget fokus på avl, der fremmer dyrenes velfærd generelt både for slagtekyllinger og for æglæggende høner.

Tidsplan: Dialogen med avlsselskaberne er indledt i 2015.

Mål: Slagtekyllinger skal kunne gå ubesværet

- Miljø- og fødevarerministeren igangsætter to forskningsprojekter på Aarhus Universitet. Et projekt skal kortlægge det nuværende omfang af gangproblemer hos danske slagtekyllinger. Et andet projekt skal undersøge, om kyllingerne lider af smerte som

følge af gangproblemerne. Projekternes resultater vil indgå i en vurdering af, om der kan gennemføres tiltag for at nedbringe antallet af slagtekyllinger med besværet gang.

Tidsplan: Forskningsprojekterne forventes afsluttet medio 2018.

Mål: Bedre miljø og leveforhold for slagtekyllinger

- Miljø- og fødevarerministeren igangsætter to forskningsprojekter på Aarhus Universitet om berigelse i slagtekyllingestalde, der skal optimere dyrenes velfærd. Et projekt vil samle den eksisterende viden på området, mens det andet projekt vil undersøge, hvilke former for berigelse, der er velegnet til slagtekyllinger. Resultaterne fra projekterne vil danne grundlag for en vurdering af, hvordan slagtekyllingerne bedst muligt sikres berigelse. Dette gælder også for opdrætsdyr og for økologiske producenter.
- Miljø- og fødevarerministeren igangsætter en undersøgelse på Aarhus Universitet, der skal afdække mulige alternativer til amputation på opdrætshaner. Der foretages i dag amputation af en del af tåleddet på opdrætshanekyllingerne i den konventionelle slagtekyllingeproduktion, da det skønnes nødvendigt af hensyn til dyrenes velfærd.

Tidsplan: Forskningsprojekterne om miljøberigelse i slagtekyllingestalde forventes afsluttet i henholdsvis 2015 og 2018. Undersøgelsen om amputation på opdrætshaner forventes afsluttet i 2016.

3. Optimeret kontrolindsats

- Fødevarestyrelsen gennemfører en informations- og kontrolkampagne med fokus på ulovlig indførsel af fjervildt. Fjervildt, som for eksempel fasaner, importeres typisk med henblik på udsættelse i jagtterræner. Ukontrolleret og ikke anmeldt indførsel af fjervildt udgør en væsentlig risiko for, at der importeres uønskede sygdomme. Indsatsen har til formål at opretholde den nuværende kontrollerede sygdomsstatus.
- Som opfølgning på Fødevarerforlig 3, arbejdes der på en lempelse af reglerne for stalddørssalg af slagtefjerkræ. Lempelserne vil blive gennemført på baggrund af risikovurderinger ved DTU, så fødevarerensikkerheden ikke forringes. De nye regler forventes at træde i kraft i 1. halvår 2016. Endvidere retter Fødevarestyrelsen fokus på ikke-registrerede stalddørssælgere af æg ved at gennemføre en kontrolindsats. Kontrolkampagnen indledes med en informationskampagne, der følges op med kontrolbesøg.
- Miljø- og fødevarerministeren justerer på overvågningsprogrammet for aviær influenza (fugleinfluenza) i fjerkræ på baggrund af en gennemført evaluering på området. Justeringen betyder, at testning af formeringsdyr og risikoområder udgår. Da indegående æglæggende høner udelukkende testes i risikoområder, vil ændringen medføre, at disse høner ikke længere vil blive testet. Justeringen forventes at medføre en mindre besparelse for erhvervet. Med justeringen vil Danmark fortsat have et opdateret og højt beskyttelsesniveau i forhold til fugleinfluenza.

4. Burægproduktionen

- Fra 2016 vil miljøteknologiordningen igen blive tilgængelig for alle typer ægproduktion i Danmark. Miljøteknologiordningen vil således fra 2016 ikke længere være øremærket til burægproducenter, der ønsker at omlægge deres produktion.

5. EU-lovgivning for opdræt af hønniker

- Miljø- og fødevareministeren arbejder for, at der indføres lovgivning for opdræt af hønniker på europæisk plan.

Tidsplan: Arbejdet med at påvirke EU-lovgivningen med henblik på indførelse af lovgivning for hønniker på EU-niveau iværksættes i efteråret 2015.

Opfølgning på handlingsplanen

Miljø- og fødevareministeren nedsætter en følgegruppe med repræsentation fra relevante myndigheder, fjerkræbranchen og dyreværnsorganisationer, der skal følge fremdriften i handlingsplanen og afrapportere til ministeren om indsatsernes målopfyldelse. Øvrige emner, der rækker ud over indsatserne i handlingsplanen, vil kunne behandles af følgegruppen i begrænset omfang. Endelig vil følgegruppen koordinere handlingsplanens fremdrift med de allerede eksisterende handlingsplaner for campylobacter, salmonella og fugleinfluenza (AI).

Fødevarestyrelsen
Stationsparken 31-33
2600 Glostrup

ISBN 978-87-93147-49-2

www.fvst.dk